

RHIANNON GRAYBILL

Texts After Terror: Rape, Sexual Violence, and the Hebrew Bible

Oxford University Press, 2019, inbunden, 240 sidor,

SEK 626, ISBN: 9780190082314

I dokumentären ”Hårt sex” (*Uppdrag granskning*, SVT 2023) beskriver gymnasieelever och unga vuxna det som blivit ”den nya sexuella normen”: det ska vara hårt, så hårt att det är svårt att gå efteråt (för tjejen), och lämnar blåmärken (på tjejen). Kvinnor ska smiskas, dras i håret och strypas. Dagens kvinna, fri i sin sexualitet, är nämligen vild, och gillar det vilt. Annars är hon *vanilla*; pryd, trist och osexig. Många anser att tillgängligheten till porr via sociala medier påverkar dem. Både tjejer och killar tror att hårt sex är vad som förväntas. Alla vill bara göra rätt. Inget övergrepp har skett i lagens mening, samtycke har getts. Hur det som skedde ska definieras är lite luddigt, men efteråt finns – främst hos tjejerna – både en fysisk och psykisk smärta, men den får man inte gnälla över, då blir det så rörigt. Den snygga fotbollskillen är ju en *good guy*. Kvar finns en känsla av obehag, kanske äckel.

Med avstamp i Phyllis Tribles *Texts of Terror* (1984) vill Rhiannon Graybill utmana och utveckla feministiska läsningar av texter om sexuell våld i Hebreiska bibeln. Graybill menar nämligen att sättet vi tolkar till exempel våldtäktsberättelser på är utdaterade, kanske till och med ofeministiska. Vi behöver nya modeller och teorier som erkänner komplexiteten och undviker att läsa in önsknings, stereotyper samt objektifieringar. Genom att inte döma texterna på förhand eller klumpa ihop dem till att skildra eller betyda samma sak kan vi undvika att begränsa vad en feministisk läsning innebär. *Texts After Terror* är ett försök att läsa och prata om utvalda texter på ett nytt sätt, i mötet med samtida erfarenheter, teorier och litteratur.

I kapitel ett lägger Graybill en teoretisk grund genom att presentera tre nyckelbegrepp. Hon menar att berättelser om sexuell våld – i Bibeln och idag – är *fuzzy* (ungefär ”luddiga”), *messy* (”röriga”) och *icky* (”äckliga”). Ibland är det uppenbart att det skett ett övergrepp, men det finns också situationer där det inte är lika enkelt att bedöma, gråzoner där

gränsen mellan övergrepp och icke-övergrepp inte är helt klar. Graybill lyfter fram #MeToo-rörelsen och de miljontals (!) kvinnor världen över som vittnat om något liknande; att ha gett samtycke fast det egentligen känts fel, att först velat ha sex men sedan ångrat sig utan att kunna stoppa skeendet, eller gått med på saker man inte velat i en kärleksrelation. Ska det beskrivas som dåligt sex, obekvämt sex, oönskat sex, sex man ångrar, eller är det ett övergrepp? Vad som har hänt är *fuzzy*.

Messy rör vad som händer efteråt, *after terror*. Precis som själva skeendet kan vara luddigt, kan det bli rörigt efteråt, till exempel om den utsatte inte följer stereotypa föreställningar om hur hen borde reagera. Den uppkomna röran förväntas dessutom kunna städas undan med hjälp av kuratorer eller vänner, men ibland sker ingen lösning eller *katharsis*. Luddigheten i situationen och röran efteråt leder till nånting *icky*, en kvardröjande känsla av äckel eller obehag. Graybill kritiserar dagens dominerande samtyckes-diskurs för att bortse från att sexuellt våld är *fuzzy*, *messy* och *icky*. Hon menar att begreppet samtycke (*consent*) misslyckas fånga in mer sublima uttryck för makt och tvång. Samtyckes-diskursen legitimerar vidare, enligt Graybill, underordning, genom att förutsätta att det finns en överordnad, ofta förstådd som mannen, som förväntas söka tillåtelse från en underordnad, ofta förstådd som kvinnan. Men det är inte alltid givet vem som är offer och vem som är förövare (eller om det alltid är relevanta kategorier). Hon menar dessutom att samtycke är en alldeles för låg ribba när det kommer till sexuella handlingar och relationer.

Utifrån begreppen, *fuzzy*, *messy*, *icky* och *consent*, samt med hjälp av feministisk teori, queerteori och skönlitteratur argumenterar Graybill för att läsa bibeltexter om sexuellt våld med öppenhet för texternas tvetydighet och ambivalens. Hon beskriver fyra tolkningsstrategier med vilka vi bör närma oss texterna: 1) För det första menar hon att vi måste *vågra hävda vår oskuld*. Det finns ingen neutral position i förhållande till våldtäktsberättelser, till exempel menar hon att man bör avstå från historiserande förenklingar av typen att om en kvinna inte är ett subjekt enligt antika lagar, så är oönskat sex inte våldtäkt. 2) För det andra

måste vi *avvisa paranoida läsningar*. Hon kritiserar ”misstänksamhetens hermeneutik” och menar att en sådan läsning medför förgivettagna tolkningar. 3) För det tredje bör läsaren *uppmärksamma ”sticky” (“klibbiga”) känslor*. Graybill hämtar inspiration från affektteori och framhåller att på samma sätt som kvinnor som anmälde våldtäkter förr i tiden ofta anklagades för att överreagera, kan de idag kritiseras för att inte uttrycka ”rätt” känslor, känslor som andra vill tvinga på eller klibba fast vid dem. 4) Till sist lyfter Graybill fram relevansen av att *läsa bibeltexter med och genom skönlitteratur*.

Utifrån ovanstående teoretiska ramverk analyseras sedan specifika texter (främst 1 Mos 34; 2 Sam 13; 1 Mos 19; samt 2 Sam 11). I kapitel fyra analyseras något mer oväntat relationen mellan Hagar och Sara i 1 Mos 16 och 21. Graybill framhåller nämligen att en feministisk teori måste ta på allvar hur sexuellt våld underlättas, uppmuntras eller utnyttjas även kvinnor emellan, och hur kvinnor kan fungera som agenter för sexuellt våld. Hon menar till exempel att ”Naomi exploits Ruth, perhaps even pimps her out, to ensure her own safety” (107). Kapitel fem fokuserar på efterverkningarna. Graybill menar att Dotter Sions ord i Klagovisorna kan läsas som ett sådant vittnesmål. I ett sista analyskapitel argumenterar Graybill för vikten av att orka stå ut med att det inte sker någon tillfredsställande upplösning eller positiv vändning i berättelserna. Hon kritiserar även Tribles beskrivning av den feministiska kritikens uppgift att ”berätta sorgsna historier”. Med hjälp av Levitens bihustru (Dom 19) framhåller Graybill i stället en ”unhappy reading”. En sådan syftar inte till att sörja med kvinnan eller försöka föra hennes talan, något Graybill menar fråntar kvinnan hennes agens, utan endast konstatera att berättelsen gör läsaren *unhappy*. Graybill betonar genomgående feministiska läsningar som rymmer ambivalens, tvetydighet och icke-lösning, som utmanar både texterna och tolkningarna.

Att kritisera både bibeltexter och deras tolkningshistoria samt använda dem för att diskutera samtida strukturella problem (som sexuellt våld mot kvinnor), är grundläggande uppgifter för det receptionskritiska fältet. Graybill gestaltar detta på ett imponerande sätt. Hennes bidrag rör

komplexa och viktiga frågor, i både Bibeln och i samtidsdebatten. Hon rör sig med lätthet mellan bibeltexter, teorier och skönlitteratur. Hon visar på nya strategier med vilka vi kan använda samtiden för att tolka Bibeln, och Bibeln för att tolka samtiden. Ibland vill hon kanske för mycket; alla teorier och teoretiker, skönlitterära verk, moderna exempel, bibeltexter, tolkningsstrategier och begrepp riskerar att bli lite överväldigande.

Samtidigt är hennes svaghet hennes stryka. Här finns mycket att reflektera över och återkomma till, inte minst i mötet med studenter. Graybill visar (ännu tydligare i en föreläsning tillgänglig på YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=Y7JiWpqb-q0>) hur de bibliska berättelserna ekar på campus. Jag tänker på ”Hårt sex”, på att det i vår närhet, på nationer, i studentrum och korridorer, uppstår situationer som är *fuzzy*, *messy* och *icky*. Det behövs ett nytt sätt att tala om sexuellt våld, i Bibeln och i vår egen tid. Kanske har exegetiken en unik möjlighet att göra det; tala med unga studenter, genom antika texter, om gråa zoner med djupa rötter. Graybill visar Hebreiska bibelns fortsatta aktualitet, eller som Tribble skriver i *Texts of Terror*: ”the story is alive, and all is not well” (66).

Hanna Liljefors, Uppsala Universitet

JENS HERZER

Die Pastoralbriefe und das Vermächtnis des Paulus:

Studien zu den Briefen an Timotheus und Titus

WUNT 476, Tübingen: Mohr Siebeck, 2022, inbunden, 563 sidor,

SEK 1953, ISBN 9783161543135

Leipzigprofessorn Jens Herzer har ägnat de senaste två decennierna åt att förbereda en kommentar till pastoralbreven för den anrika serien *Theologischer Handkommentar* och denna bok är en samling uppsatser och anföranden som han genom årens lopp producerat i relation till dessa texter. Volymens bidrag består således inte främst av nya forskningsrön, utan i att samla dem på ett och samma ställe. Bokens texter är uppdelade i fyra kategorier: 1) Perspektiv på forskningen;